

EUROPSKA ISKUSTVA I NACIONALNI KURIKULUM ZA OBAVEZNO OBRAZOVANJE U HRVATSKOJ

Baranović Branislava, Institut za društvena
istraživanja - Zagreb

Struktura prezentacije

- Što je kurikulum?
- Zašto govoriti o kurikulumu?
- Nacionalni kurikulumi za obavezno obrazovanje u europskim zemljama
- Nacionalni kurikulum za obavezno obrazovanje u Hrvatskoj
- Kako dalje?

Što je kurikulum?

Lat. *curriculum*, i, n = tijek, tok, tok života, život, utrka, utrkivanje, natjecanje, trkalište, itd. (M. Divković, Latinsko-hrvatski rječnik, Zagreb: Naprijed, reprint 1987.)

Važna značenja: *tok, tijek, put – do cilja*

Što je kurikulum?

- Sustav koji obuhvaća planiranje, dizajniranje, provođenje i vrednovanje odgojno-obrazovnih sadržaja i procesa učenja/poučavanja koji se odvija u organizaciji škole i koji je usmjeren na postizanje planiranih odgojno-obrazovnih ciljeva, odnosno učeničkih postignuća.

Što je kurikulum?

Dakle – kurikulum se ne odnosi samo na nastavne programe;

- širi pojam koji sadrži više komponenti – cijeli tok ili put do cilja
- komponente su strukturirane u sustav (međusobno povezane u koherentnu cjelinu)

Zašto o kurikulumu?

- Kurikulum je **supstanca** odgojno-obrazovnog sustava
- Odgovara na pitanja **što i kako** u školi poučavati i učiti
- **koje kompetencije učenika razvijati**
centralno $\longrightarrow$ pitanje obrazovnog sustava
- Zašto je to centralno pitanje?
- Daje odgovor na obrazovne zahtjeve i potrebe društva i pojedinca

Zašto o kurikulumu?

- Ukratko:
- Kurikulum je instrument kojim obrazovni sustav odgovara na obrazovne zahtjeve i potrebe društva i pojedinca
- U fokusu interesa obrazovne politike i društva, preispitivanja i promjena

Kako su strukturirani kurikulumi EU zemalja? – što uče učenici u EU zemljama?

- Nacionalni kurikulumi u europskim zemljama – na primjeru:
  - Finske,
  - Nizozemske,
  - Škotske i
  - Austrije

Nacionalni kurikulum za obvezno/ osnovno obrazovanje u Finskoj

Kurikulumski sustav s uravnoteženim centraliziranim
i decentraliziranim odlučivanjem o kurikulumu

Nacionalni kurikulum za obavezno/ osnovno obrazovanje u Finskoj

Tri razine odlučivanja:

1. **Nacionalna** – Nacionalno vijeće za obrazovanje

- Nacionalni kurikulumski okvir
- Uključuje izradu kurikuluma na lokalnoj razini i razini škole
- 2. **Razina lokalne vlasti** (općine, gradovi...)
- 3. **Razina škole**

Promjene: 1994, 2004, 2014.

Nacionalni kurikulum za obvezno/ osnovno obrazovanje u Finskoj

- Škole uključene u sve razine odlučivanja o kurikulumu (učitelji i ravnatelji vrlo zastupljeni na razini lokalnih zajednica - lokalni kurikulum)
- Uravnotežen top-down i bottom-up odlučivanja
- Rezultat reformske odluke da se moć odlučivanja i odgovornost za kurikulum više pomakne s centralne vlasti na lokalnu vlast i škole
- Intencija osigurati kurikulumsku politiku i kurikulumski sustav koji će omogućiti da odlučivanje o kurikulumu bude više utemeljeno u školi

Nacionalni kurikulum za obavezno/ osnovno obrazovanje u Finskoj

Struktura:

- Generičke/transverzalne kompetencije
- Predmeti i integrirani predmeti
- Izborni predmeti
- Multidisciplinarni moduli
- Savjetovanje/usmjeravanje

Nacionalni kurikulum za obavezno/ osnovno obrazovanje u Finskoj

Generičke/transverzalne kompetencije:

1. Mišljenje i učiti kako učiti
2. Kulturna kompetencije, interakcija i samoizražavanje
3. Briga o sebi i upravljanje svakodnevnim životom
4. Pluralna pismenost
5. Informatička kompetencija
6. Kompetencija za radni život i poduzetništvo
7. Participiranje, uključenost i izgradnja održive budućnosti

Ugrađene u sve predmete

Predmeti/grupe pred.	Razredi	Predmeti/grupe pred.	Razredi
Materinski jezik i književn.	(1-2) (3-6) (7-9)	Zdravstveno obrazov.	(7-9)
Drugi nacionalni jezik	(1-2) (3-6) (7-9)	Povijest	(3-6) (7-9)
Strani jezici	(1-2) (3-6) (7-9)	Društveni predmeti	(3-6) (7-9)
Matematika	(1-2) (3-6) (7-9)	Domaćinstvo	(7-9)
Okoliš	(1-2) (3-6)	Multidisciplinarni moduli	(1-2) (3-6) (7-9)
Religija/Etika	(1-2) (3-6) (7-9)	Izborni predmeti	(1-2) (3-6) (7-9)
Glazba	(1-2) (3-6) (7-9)		
Vizualna umjetnost	(1-2) (3-6) (7-9)		
Obrt	(1-2) (3-6) (7-9)		
Tjelesni odgoj i obrazov.	(1-2) (3-6) (7-9)		
Savjetovanje/usmjerav.	(1-2) (3-6) (7-9)		
Biologija	(7-9)		
Geografija	(7-9)		
Fizika	(7-9)		
Kemija	(7-9)		

Minimalni tjedni sati po grupama godina

Predmetna grupa ili predmet	Razred									Ukupni tjedni sati u svim g.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Jezično područje: Materinski jezik i književnost		14			14				14	42
Strani jezik koji se počinje učiti od 1- 6- razreda (Jezik A)	-	-				8			8	16
Strani jezik koji se počinje učiti od 7 -9- razreda (Jezik B)	-	-	-	-	-	-			6	6
Matematika		6			12				14	32

Što je karakteristično za finski kurikulum?

- Uvođenje generičkih kompetencija
- Uvođenje multidisciplinarnih modula
- Integrativni pristup poučavanju i učenju
- Povećanje broja sati umjetničkim predmetima, povijesti i društvenim znanostima, tjelesnom odgoju,
- Smanjen broj sati Religiji/Etici
- Naglasak na individualiziranom poučavanju i učenju (individualni kurikulumi učenika)
- Poticajno i sigurno školsko okruženje (škola kao zajednica koja uči – kolaborativni rad i kolegijalna podrška)
- Autonomija škole i lokalne zajednice u izradi kurikuluma

Nacionalni kurikulum Nizozemske

Nacionalni kurikulum Nizozemske

- Decentralizirani kurikulumski sustav
- Na nacionalnoj razini okvirno definirani:
  - Očekivana učenička postignuća (ishodi učenja) za krozkurikulumske teme, predmetna područja i pripadajući predmeti te izborne predmete
  - Sažet opis mjesta i uloge predmeta ili predmetnog područja u obrazovanju

Predmetna područja i pripadajući predmeti

1. Materinjski jezik
  - Frizijski (u Friziji)
2. Engleski jezik
3. Aritmetika/matematika
4. Čovjek i svijet
5. Tjelesni odgoj
6. Umjetnost

Područje “Čovjek i svijet”

- Geografija
- Povijest
- Društvo
- Tehnologija
- Okoliš
- **Promoviranje samopouzdanja i zdravog života**
- Prirodoslovlje

Područje “Umjetnost”

- **Crtanje i obrt**
- Glazba
- Drama
- Pokreti, kretnje (ples)

Krozkurikulumske teme:

1. Stav prema radu
2. Rad prema planu
3. Upotreba različitih strategija učenja
4. Samopercepcija
5. Socijalno ponašanje
6. Novi mediji

Satnica-preporuka za sve tri godine nižeg srednjeg obrazovanja

Nizozemski	400
Engleski	280
Drugi strani jezik	240
Matematika	400
Biologija	120
Fizika i kemija	200
Informatika	20
Povijest i politika	200
Geografija	140
Ekonomija	80
Tehnologija	180
Životne vještine	100
Umjetnosti	280
Tjelesni odgoj	360

Što je karakteristično za nizozemski kurikulum?

- Pruža velik prostor školama za planiranje vlastitog kurikuluma
- Očekivana učenička postignuća definirana na nacionalnoj razini pokrivaju 2/3 nastavnog vremena (niže srednje obrazovanje)
- Standardizirano testiranje učeničkih postignuća nije obavezno na razini obaveznog obrazovanja
- Tijela i interesne skupine na nacionalnoj i lokalnoj razini podržavaju slobodu škola u planiranju njihovog kurikuluma
- Vlada odgovorna za superviziju cijelog školskog sustava
- Škole odgovorne za učenička postignuća roditeljima i inspektoratu
- Škole su obavezne izraditi višegodišnje planove razvoja škole i kadrovskog razvoja
- Vrlo razvijena stručna podrška školama - agencije i ekspertne institucije (nastavne materijale, testove, ekspertize itd.)

Škotski nacionalni kurikulum (Kurikulum za izvrstnost)

Struktura nacionalnog kurikuluma:

- Na nacionalnoj razini okvirno definirani:
- Očekivana učenička postignuća (ishodi učenja) za krozkurikulumske teme, kurikulumska područja i predmeti
- Naglašena kurikulumska područja (zasebni dokumenti za područja)
- Predmetni kurikulumi zasebni dokumenti

Kurikulumska področja:

- Jezici
- Matematika
- Prirodoslovlje
- Društvene znanosti/predmeti
- Zdravlje i dobrobit učenika
- Ekspresivna umjetnost
- Religija i moralno obrazovanje
- Tehnologije

Predmeti u okviru kurikulumskih područja:

1. Jezici:

Engleski i strani jezici:

- Francuski, Njemački, Španjolski i drugi jezici

2. Matematika

3. Prirodoslovlje:

- Kemija
- Fizika
- Biologija

4. Društvene znanosti/predmeti:

- Povijest
- Geografija
- Suvremeno društvo

Predmeti u okviru kurikulumskih područja

5. Zdravlje i dobrobit učenika: mentalna, emocionalna i socijalna dobrobit, fizička dobrobit, tjelesni odgoj

6. Ekspresivna umjetnost:

Vizualna umjetnost

Glazba

Drama

Ples

7. Religija i moralno obrazovanje

8. Tehnologije: IKT, obrt, dizajn, biznis...

Krozkurikulumske/interdisciplinarne teme

- Poduzetnost
- Građanstvo
- Održivi razvoj
- Internacionalnost
- Kreativnost

Satnica za primarno obrazovanje

Kurikulumsko područje	Minimalno preporučeno vrijeme u %
Jezici (uključujući strane jezike)	20 %
Matematika	15 %
(Environmental studies): Društvo, prirodne znanosti i tehnologija	15 %
Expresivna umjetnost (Expressive arts)	15 %
Religijsko i moralno obrazovanje, osobni i socijalni razvoj, zdravstveni odgoj	15 %

Satnica za niže srednje obrazovanje

Kurikulumsko područje	Minimalno preporučeno vrijeme u %
Jezici	20 %
Matematika	10 %
(Environmental studies): Društvo, prirodne znanosti i tehnologija	30 %
Ekspresivna umjetnost (Expressive arts)	15 %
Religijsko i moralno obrazovanje	5 %

Što je karakteristično za škotski kurikulum?

- Integriranost (interdisciplinarni/integrativni pristup poučavanju i učenju)
- Koherencija (povezanost i uslađenost kurikulumske strukture)
- Naglašena dobrobit učenika (individualni razvoj i dobrobit svakog učenika)
- Otvorenost kurikuluma – velika sloboda i odgovornost škola za primjenu nacionalnog kurikuluma i izradu kurikuluma škole
- Etos škole i kolaborativnost

Nacionalni kurikulum Austrije

- Centralizirani, predmetni kurikulum – nadležnost Ministarstva (Federalnog)
- Škole konzultirane tokom izrade nacionalnog kurikuluma (školske komisije: učitelji, roditelji, učenici u višim razredima)
- Na nacionalnoj razini definiran okvirni kurikulum, naglašeni predmetni kurikulumi – detaljna deskripcija i precizirana satnica predmeta po godinama, kroz-kurikulumske teme
- Inicijative za razvoj ŠK tokom 1990-ih (obrazovne vlasti i škole, 2003./04. fleksibilnija satnica za osnovne škole)

Obavezni predmeti i tjedni broj sati -Grundschule

Predmeti	1. razred	2. razred	3. razred	4. razred
Vjeronauk	2	2	2	2
Priroda i društvo (lokalna povijest, geografija i biologija)	3	3	3	3
Njemački	7	7	7	7
Matematika	4	4	4	4
Glazbeni odgoj i obrazovanje	1	1	1	1
Likovni odgoj i obrazovanje	1	1	1	1
Tehnički i tekstil	1	1	2	2
Tjelesni odgoj	3	3	2	2
Obavezna praktična nastava:				
A. Strani jezici	X	X	1	1
B. Sigurnost u prometu	X	X	X	X
<i>Ukupan broj tjedni sati</i>	20-23	20-23	22-25	22-25

*Predmeti i satnica niže realne gimnazije: tjedni broj sati za 4 g.**

- Vjeronauk (8; 2 svake godine)
- Njemački (15-21)
- Strani jezik (12-18)
- Povijest i društvene znanosti (5-10)
- Zemljopis i ekonomija (7-12)
- Matematika (14-20)
- Geometrija (2- 6)
- Biologija i zaštita okoliša (7-12)
- Fizika (1.5-4)
- Kemija (5-10)
- Glazbeni odgoj(6-11)
- Likovni odgoj (7-12)
- Tehnički odgoj ili Tekstil (7-12; jedan od dva)
- Domaćinstvo i prehrana (2- 6)
- Tjelesni (12-18)

*- Okvirna satnica (preporuka Ministarstva). škole same određuju satnicu

Krozkurikulumske kompetencije

1. Samoregulacijske kompetencije
2. Socijalno-interakcijske kompetencije
(osposobljenost za raznolikost, interkulturalizam i rodnu jednakost)
3. Samoregulirano učenje, rješavanje problema
4. Digitalna kompetencija
5. Društvene kompetencije (demokratska kompetencija, poduzetništvo i kulturna kompetencija)

Što je karakteristično za austrijski kurikulum?

- Centralizirani, predmetni kurikulum
- Ograničena autonomija škola
- Postupno i kontinuirano inoviranje nacionalnog kurikuluma
- Tendencija širenje autonomije škole

Što je karakteristično za austrijski kurikulum?

- Tendencija širenje autonomije škole:
  - Škole mogu uvoditi nove izborne predmete, izborne predmete pretvarati u obavezne i obrnuto, uvoditi nove metode poučavanja i vrednovanja učeničkih postignuća (portfolio)
  - Donesen fleksibilniji nastavni plan: umjesto fiksne satnice uveden ukupan minimalan i maksimalan tjedni broj nastavnih sati po godinama u osnovnoj školi,
  - U nižem srednjem obrazovanju minimalni i maksimalni broj sati po predmetima za sve 4 godine.

Osobine nacionalnih kurikuluma EU zemalja važne za Hrvatsku

1. Raznoliki konceptualno, strukturno itd. (važnost obrazovnog i socijalnog konteksta)
2. Outcome based kurikulumi (orijentirani na odg/obrazov. ishode)
3. Unutrašnja koherentnost (nacionalni kurikulumski okvir za cijelo obavezno obrazovanje, ciljevi obrazovanja operacionalno iskazani u ishodima područja i predmeta, integrirane i kroz-kurikulumske teme, itd.)
4. Interdisciplinarni pristup (kurikulumska područja čiji ciljevi povezuju više predmeta, krozkurikulumske teme, interdisciplinarni moduli)
5. Autonomija škole u kurikulumskoj politici i implementaciji kurikuluma (uravnotežiti top- down and bottom-up pristup)

Nastavni plan za osnovno obrazovanje i odgoj u Hrvatskoj

Obavezni predmeti/sati po razredima									Obavezni predmeti/sati po razredima								
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Hrvatski jezik	5	5	5	5	5	5	4	4	Povijest	-	-	-	-	2	2	2	2
Likovna kultura	1	1	1	1	1	1	1	1	Geografija	-	-	-	-	1.5	2	2	2
Glazbena kultura	1	1	1	1	1	1	1	1	Tehnička kultura	-	-	-	-	2	2	2	2
Strani jezik	2	2	2	2	3	3	3	3	TZK	3	3	3	2	2	2	2	2
Priroda i društvo	2	2	2	3	-	-	-	-									
Priroda	-	-	-	-	1.5	2	-	-									
Biologija	-	-	-	-	-	-	2	2									
Fizika	-	-	-	-	-	-	2	2									
Kemija	-	-	-	-	-	-	2	2									

Izborni predmeti	Sati po razredima							
	1. r.	2.r.	3.r.	4.r.	5.r.	6.r.	7.r.	8.r
Vjeronauk	2	2	2	2	2	2	2	2
Strani jezik	-	-	-	2	2	2	2	2
Ostali izborni predmeti	-	-	-	-	2	2	2	2

Karakteristike nacionalnog kurikuluma u Hrvatskoj

- Dugogodišnja tradicija centraliziranog i predmetnog nacionalnog kurikuluma (nastavni planovi i programi)
- Nastavni plan s preciziranom, fiksnom tjednom i godišnjom satnicom za svaki predmet za svaku godinu
- Ograničena autonomija škola

Razvoj nacionalnog kurikuluma u Hrvatskoj /dokumenti

- Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005-2010. (2005.)
- HNOS – Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006.)
- Strategija za izradbu i razvoj nacionalnoga kurikuluma za predškolski odgoj, opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2007.)
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2008.)
- NOK - Nacionalni okvirni kurikulum (2011.)
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije (2014.)

Dokumenti koji reguliraju kurikulumsku politiku – programsko-normativna osnova za rad škola

- HNOS – Nastavni plan i program za osnovnu školu
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi
- NOK - Nacionalni okvirni kurikulum

Što omogućuju aktualni kurikulumski dokumenti i kako dalje?

- Važni iskoraci nakon HNOS-a – pravci razvoja:
  - Orijentacija na kurikulum temeljen na ishodima učenja
  - Kompetencijski pristup
  - Uvođenje kurikulumskih područja
  - Uvođenje međupredmetnih/ krozkurikulumskih tema

Bolja koherencija kurikulumskog sustava

Jačanje integrativnog/interdisciplinarnog pristupa poučavanju i učenju

Razvoj temeljnih i generičkih kompetencija učenika
Izjednačavanje kvalitete obrazovanosti učenika u Hrvatskoj s
kvalitetom obrazovanosti učenika u drugim EU zemljama

Što kažu učenici o kvaliteti obrazovanja u Hrvatskoj?

Odgovori učenika na pitanje vole li biti u školi

Tvrdnja	%	%
	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
Učenici vole biti u školi	8,4	2,2

Istraživanje provedeno 2010.

Uzorak: 370 učenika 8. razreda škola u Zagrebu

(„Učiti za mir“, Centar za mirovne studije, 2011., str. 83.)